

AUTEURS

MARIAN VAN DER KLEIN
SVEN OOSTRIK
SUNA DUYSAK

Kennisplatform
Integratie &
Samenleving

Biculturele LHBT's aan het woord
over hun doen en laten

In 2015 inventariseerden onderzoekers van Kennisplatform Integratie & Samenleving sprekende verhalen van biculturele LHBT's in Nederland. Sprekend in de letterlijke zin van het woord: alle artikelen, bundels, boeken en interviews waarin de lesbo's, homo's, biseksuelen en transgenders zelf aan het woord komen over hun persoonlijke leven hebben we verzameld en naar culturele achtergrond gerangschikt. De situatie van biculturele LHBT's, wordt in de media vaak geproblematiseerd. En niet voor niets, in migrantengroepen zijn er vaak taboes rondom homoseksualiteit en ligt de acceptatiegraad over het algemeen wat lager. Maar er gaan ook dingen goed. Zo blijkt uit het onderzoek naar de artikelen en interviews.

In de collectie van IHLIA (het LHBT-archief in Amsterdam) en via krantendatabank Lexis Nexis vonden de onderzoekers het meeste materiaal: 400 getuigenissen (verschenen tussen 1975 en 2015), plus nog eens 80 algemene bronnen die een biculturele achtergrond thematiseren in verband met homoseksualiteit. Het bijeengebrachte materiaal leverde een schat aan informatie over patronen van zelfbeschikking en coming out en over handelingsperspectieven en spanningen. Vooral bij twintigers, want de meeste levensverhalen worden vanuit het perspectief van jongvolwassenen verteld.

Van Marokkaans-Nederlandse, Turks-Nederlandse en Surinaams-Nederlandse LHBT's bleek verreweg het meeste materiaal beschikbaar: rond de 100 titels per groep. Voor die drie grootste groepen hebben we verdiepend onderzoek kunnen doen naar actoren en factoren die zelfbeschikking en/of coming out bevorderen. Dat verdiepend onderzoek heeft z'n weerslag gevonden in drie brochures die zijn te downloaden via: www.kis.nl

- Over matisma, maatwerk en boelers: doen en laten van Surinaams-Nederlandse LHBT's
- Roze djellaba's, dubbellevens en moederliefde: doen en laten van Marokkaans-Nederlandse LHBT's
- Van Homolulu en geheimen: doen en laten van Turks-Nederlandse LHBT's

In dit factsheet presenteren we de algemenere conclusies van het onderzoek ter inspiratie, herkenning en erkenning van hulpverleners en LHBT's zelf. Wie meer wil weten over de 400 verzamelde bronnen, leze het eindverslag (Van der Klein et al, 2016).

Publieke en subtiele persoonlijke strategieën

Welke strategieën komen zelfbeschikking en eigen keuzes ten goede volgens de sprekende verhalen? Wat helpt biculturele LHBT's in Nederland wanneer zij de regie over het eigen leven willen krijgen, houden of versterken? Dat zijn zowel publieke als subtielere persoonlijke strategieën (Cense, 2013), zo blijkt. Bij publieke strategieën kan men bijvoorbeeld denken aan meevaren op een boot tijdens de Canal Parade of via een autobiografisch boek voor een groot publiek uitkomen voor je homoseksualiteit. Djinn van Tofik Dibi is een voorbeeld van een publieke strategie.

Publieke strategieën horen bij het klassieke repertoire van de Nederlandse coming out-cultuur. Marianne Cense en anderen hebben het afgelopen decennium laten zien dat biculturele LHBT's vaak (ook) wat andere, subtielere oplossingen vinden om in hun persoonlijke leven om te gaan met homoseksuele gevoelens. Die subtielere oplossingen zijn niet altijd het gevolg van angst of ontkenning. Niet alle biculturele LHBT's worden, zoals weleens in de literatuur verondersteld wordt, 'gewurgd door taboes' (Bos & Bouchtaoui in Keuzenkamp (red.), 2010). Sommigen vinden

het gewoon iets minder belangrijk om altijd en overal een homoseksuele identiteit te presenteren. Anderen willen bewust de mores van meerdere werelden combineren. Het gaat ook om verbondenheid voelen met culturele codes die in de eigen gemeenschap gelden. In de sprekende verhalen van individuen zien we de publieke en subtiele strategieën allebei terug.

Weinig over LHBT's van Aziatische komaf

Zoals gezegd bevat ons materiaal vooral verhalen van de grootste migrantengroepen in Nederland. Relatief weinig bronnen gaan over LHBT's van Aziatische komaf: Indonesiërs en Chinezen komen nauwelijks voor in de inventarisatie. De aandacht voor biculturele LHBT's in de afgelopen decennia komt overigens vooral van de homomedia: de *Gay Krant*, *XL*, *Zij aan zij*, *Expreszo*, *Sek*, *Squeeze*, *Homologie*, *Gay News*, *Winq*, *Gay & Night*, *COC Update*, *L'Homo Linda Magazine*. Homomedia en LHBT-organisaties zijn belangrijk als je de stem van biculturele LHBT's wilt horen. Een organisatie als de Schorerstichting heeft in 2002 als een van de eersten een prachtige verzameling veelzijdige verhalen doen verschijnen: *Mijn geloof en mijn geluk*. De mainstream-media hebben daar destijds maar weinig publiciteit aan besteed.

LHBT-vluchtelingen

Ook verhalen die de ervaringen van vluchtelingen centraal stellen brachten we in het onderzoek in kaart. Meestal zijn ze van vluchtelingen

noodzaak dat Nederland asiel biedt aan deze groep. Daarnaast komen de voor LHBT's onveilige situatie in Asielzoekerscentra en de angst om terug te moeten in beeld: 'Stroom asielzoekers neemt sterk toe: 'Als ik terug moet, pleeg ik zelfmoord' stond er bijvoorbeeld in de *Gay Krant* 17 van 1996.

Geloof en gemeenschap

In veel verhalen over biculturele LHBT's wordt de islam genoemd als belemmering. Lang niet alle biculturele LHBT's zijn moslim, maar in de publieke aandacht is dit een factor, die met name voor Turkse en Marokkaanse lesbo's en homo's een probleem vormt. In de sprekende verhalen die de mensen zelf vertellen worden ook veel suggesties gedaan om daarmee om te gaan: 'Allah heeft mij zo gemaakt'. Bij mensen met een Surinaamse (of ander deel van de Cariben) achtergrond is er veel aandacht voor het oordeel van de gemeenschap en de informele netwerken die het tegelijkertijd onmogelijk en mogelijk maken om homoseksuele ervaringen op te doen. In een *Sek* van 1990 bijvoorbeeld staat een artikel 'Surinaams en homo: sterke sociale controle'. Onder de Surinaamse Nederlanders zijn veel christenen, hindoes en moslims. Tolerantie ten opzichte van homoseksualiteit is onder andere afhankelijk van de mate van religiositeit (Huijnk, 2014).

Foto: Sabine Joosten.

Mannen, vrouwen, coming out en zelfbeschikking

Er blijkt uit het materiaal een groot verschil tussen de strategieën van mannen en die van vrouwen: bij homoseksuele mannen komt een dubbelleven als strategie vaak voor. Lesbische vrouwen uit migrantengroepen kiezen minder vaak voor geheimhouding en stappen in hun jong volwassen leven eerder of verder weg van hun familie. Opleiding, werk (inkomen) of vriendenkring die een zelfstandig leven mogelijk maken zijn daarbij essentieel. Dat geldt overigens voor alle groepen, ook voor mannen en Nederlandse Nederlanders: hoe meer zelfstandigheid op andere terreinen van het leven hoe

makkelijker eigen keuzes te maken zijn op het gebied van de liefde, seksualiteit en seksuele identiteit. Wat dat betreft lijken er meer overeenkomsten dan verschillen tussen de diverse groepen LHBT's in Nederland. Cultureel verschil is van invloed op de tolerantiecijfers en heeft ook invloed op het gemak om uit de kast te komen (coming out), maar wanneer het op zelfbeschikking en eigen keuzes aankomt - en de strategieën die daarmee gepaard gaan - lijken de wegen die bewandeld worden in individuele levens toch erg veel op elkaar.

Zelfacceptatie

Zelfacceptatie is de allerbelangrijkste factor die het mensen mogelijk maakt om hun eigen keuzes te maken in het leven. LHBT's die zichzelf en hun eigen strategieën accepteren staan vrijer in het leven dan degenen die dat niet doen. Als de gemeenschap of het gezin waar zij uitkomen intolerant staat ten opzichte van homoseksualiteit, kan het helpen om afstand te nemen: letterlijk en figuurlijk. Derden kunnen daarbij van dienst zijn. In de verhalen zijn het voetbalvriendinnen, stagebegeleiders, vrijwilligers en professionals bij organisaties als Veilige Haven, het Roze Dak en Blijf van m'n Lijf-huizen die woonruimte aanbieden of een luisterend oor. Ook een bezoek aan de huisarts of therapie bij een psycholoog kan zelfacceptatie bevorderen. Er is zelfs een verhaal van een jongere die door haar ouders naar de huisarts werd gestuurd voor een medicijn tegen homoseksualiteit. Met

de huisarts heeft zij bevrijdend kunnen lachen over deze absurde vraag. Het gesprek met de objectiverende derde gaf lucht.

Hulp uit onverwachte hoek

Ook is er vaak onverwachte hulp binnen de gemeenschap of het gezin. Zussen worden het eerst in vertrouwen genomen door de biculturele LHBT's en vaak met succes. Soms spelen zij ook een rol in het gesprek met ouders. Moeders blijken vaak liefdevoller te reageren dan vaders. Maar ook onder de vaders zijn er meer en minder laconieke reacties. Vaders die de TV juist aan laten staan als Arie Boomsma *Uit de kast* presenteert, en vaders die dreigen met moord of eerwraak.

Steun van peers in en buiten de gemeenschap is goud waard: live of via internet. Een Marokkaans-Nederlandse studente HBO-maatschappelijk werk riep met een vriendin Maroclesbian@hotmail.com in het leven. Met dat adres mengden zij zich in chatrooms en dergelijke. Veel geïnterviewden uit de jaren tachtig en negentig bezochten de couscous-bijeenkomsten op het COC, of biculturele uitgaansgelegenheden als Homolulu en Habibi Ana. Nu is respect2love een ontmoetingsplaats (website en bijeenkomsten).

In de bundel van de Schorerstichting *Mijn geloof en mijn geluk* (2002) is een verhaal opgenomen van een jonge man en een jonge vrouw van Turkse komaf die met elkaar getrouwd zijn en binnen hun huwelijk elkaar de vrijheid geven

om homo- en lesbo-ervaringen op te doen. Zij vertrouwen elkaar, niemand weet daar verder van. Op eigen wijze je eigen weg zoeken is de les die we meekrijgen uit de sprekende verhalen in het materiaal. Zichtbaarheid van eerdere voorbeelden werkt daarbij inspirerend. Daarom is het bijvoorbeeld cruciaal dat de Marokkaans-Nederlandse hetero Khadija Arib in 2011 vijf verhalen bijeenbracht die islamitische lesbo's een hart onder de riem steken. Biculturele LHBT's zijn niet alleen, zo blijkt uit de 400 bronnen die de onderzoekers verzamelden.

Foto: Sabine Joosten.

Verhalen en hulp verlenen

Als hulpverlener (of homobeweging) heeft het geen zin om perse aan te sturen op een Nederlandse coming out. Vraag de LHBT uit wat voor gezin hij/zij komt en wie in de familie als bondgenoot zou kunnen fungeren. Bedenk samen welke stappen wel (en niet) veilig zijn om te ondernemen, ook stappen die niets met seksualiteit te maken hebben zijn van belang. Maar ga vooral niet uit van eigen vooronderstellingen over de cultuur waar de LHBT vandaan komt. De persoon in kwestie kan jou daar zelf het meeste over vertellen en de accenten geven die voor hem/haar belangrijk zijn.

SLEUTELPUBLICATIES EN HANDIGE WEBSITES

PUBLICATIES:

- Maurits Boote, Juul van Hoof & Charlotte Pierik (2015), *De kastdeur op een kier. Seksuele en genderdiversiteit in multicultureel Nederland*. Utrecht: Movisie.
- Marianne Cense (2013), *Over diplomaten en activisten. Strategieën rondom seksuele identiteit van biculturele lesbische vrouwen, homoseksuele mannen en biseksuelen*. Utrecht: Rutgers WPF.
- Saskia Keuzenkamp (red. 2010), *Steeds gewoner, nooit gewoon. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Willem Huijnk (2014), *De acceptatie van homoseksualiteit door etnische en religieuze groepen in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Marian van der Klein, Sven Oostrik & Suna Duysak (2016), *400 Bronnen voor biculturele LHBT's en hun hulpverleners. Patronen van zelfbeschikking en coming out in levensverhalen, 1975-2015*. Utrecht: Kennisplatform Integratie & Samenleving.

WEBSITES

Voor biculturele LHBT zelf:

- Community voor biculturele LHBT's: www.respect2love.nl
- Informatie voor LHBT-jongeren: www.iedereenisanders.nl
- Ontmoetingen en activiteiten: www.nietalleenanders.nl
- Ervaringsverhalen: www.colourground.nl

Voor hulpverleners en professionals:

- www.coc.nl/coming-in
- www.movisie.nl/LHBT
- www.seksindepraktijk.nl/comingin

Colofon

Financier: ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Auteurs: Marian van der Klein
Sven Oostrik
Suna Duysak

Ontwerp: Design Effects

Opmaak: Ontwerppartners

Illustratie: Rainbow hand: Preto Perola

Foto's: Sabine Joosten (Beeldbank Hollandse hoogte)

Uitgave: Kennisplatform Integratie & Samenleving /

Verwey-Jonker Instituut

Kromme Nieuwegracht 6

3512 HG Utrecht

T (030) 230 07 99

E secr@verwey-jonker.nl

I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload worden via de website van
het Kennisplatform Integratie & Samenleving: www.kis.nl.

ISBN 978-90-5830-728-6

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2016.

Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-
Jonker Instituut. Gedeeltelijke overname van teksten is
toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.

The copyright of this publication rests with the Verwey-
Jonker Institute. Partial reproduction of the text is allowed,
on condition that the source is mentioned.

kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

KENNISPLATFORM INTEGRATIE & SAMENLEVING

Kennisplatform Integratie & Samenleving doet onderzoek, adviseert en biedt praktische tips en instrumenten over vraagstukken rond integratie, migratie en diversiteit. Daarnaast staat het platform open voor vragen, signalen en meningen en formuleert daar naar beste vermogen een antwoord op.

Deze kennisuitwisseling is bedoeld om een fundamentele bijdrage te leveren aan een pluri-forme en stabiele samenleving.

Blijf op de hoogte van alle projecten, vragen en antwoorden en andere kennisuitwisseling via www.kis.nl, de [nieuwsbrief](#), [Twitter](#) en [LinkedIn](#).

Kennisplatform Integratie & Samenleving is een programma van het
Verwey-Jonker Instituut en Movisie

T 030 230 32 60 E info@kis.nl I www.kis.nl

